

Aarhus byråds journalsager (J. Nr. 541-1912)

Originalt emne

Belysningsvæsen

Belysningsvæsen/Gasledninger og Gasleverancer

Skole- og Undervisningsvæsen

Skole- og Undervisningsvæsen/Skolebetjente

Indholdsfortegnelse

- 1) [Byrådsmødet den 29. februar 1912](#)
- 2) [Byrådsmødet den 20. februar 1913](#)

Uddrag fra byrådsmødet den 29. februar 1912 - side 13

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 541-1912)

Fra Udvalget for Belysningsvæsenet forelaa følgende Indstilling om, at Kommunen overtager Leverancen af Gas til Viby Kommune:

"Efter forudgaaede Forhandlinger med Viby Gasværksudvalg angaaende Forsyning af Viby og Kongsvang med Gas fra Kommunens Gasværk indstiller Udvalget til Byraadet, at Kommunen overtager Leverancen af Gas til Viby Kommune paa følgende Betingelser:

1) Gassen leveres og maales gennem en i Viby Skel anbragt Hovedmaaler. Bekostningen ved Nedlægning af Hovedgasledning fra det nye Epidemihospital til Viby Skel, samt til Maalerhus og Hovedmaaler afholdes af Belysningsvæsenet. Udgiften andrager ca. 12000 Kr.

2) Gasprisen fastsættes med en Kulpris indtil

14 Kr. 99 Øre til 9 ½ Øre pr. Kubikmeter.

Meden Kulpris fra 15 Kr. til 16 Kr. 99

Øre til 10 Øre pr. Kubikmeter.

Med en Kulpris fra 17 Kr. og derover til

10 ½ Øre pr. Kubikmeter.

3) Naar Forbruget overstiger 150000 Kubikmeter, nedsættes fornævnte Skala for Gasprisen med ½ Øre pr. Kubikmeter.

4) Overenskomsten er gældende for et Tidsrum af 15 Aar".

Samuelson forelagde Indstillingen med Bemærkning om, at den var i Overensstemmelse med de Udtalelser, der var faldet ved Talerens Forespørgsel angaaende samme Sag for 14 Dage siden i Byraadet. Skulde Leverancen komme i Stand paa de foreslaaede Vilkaar, vilde det i de 15 Aar give en Indtægt paa ca. 40000 Kr. Nøjere kunde Beløbet ikke opgives, da det aarlige Forbrug, der var beregnet til 85000 m3, sandsynligvis vilde blive forøget. Da Gassen skulde leveres ved Skellet, vilde Forbrugerne selv komme til at bære Tabet i Stikledningerne, ca. 10 %. Hele Leverancen androg kun 3 Dages Produktion for Værket. Udvalget kom med Indstillingen nu, fordi der næste Dag skulde tages Bestemmelse om Sagen ved en Generalforsamling i Viby.

Mikael Johansen mindede om, at man for et Aars Tid siden ikke vilde være med til at levere Gas og Vand til Aaby. Taleren kunde ikke stemme for at levere Byens Goder til en Konkurrencekommune. Havde man først givet dem Gas, vilde de ogsaa have Vand, og dette var det saa ikke saa let at nægte. Selv om man direkte vilde tjene noget, vilde man indirekte tabe meget mere. Under alle Omstændigheder var den tilbudte Pris altfor billig.

Jakob Jensen kunde have ønsket Meddelelse om Produktionsprisen for en Kubikmeter. Hvis man overhovedet skulde indlade sig paa Leverancen, syntes Prisen temmelig lav og ogsaa langt lavere end anført i Mødet for 14 Dage siden.

Det var godt nok, at Gasprisen skulde stige med Kulprisen, men paa dette Punkt var Forslaget ikke vidtgaaende nok, idet Stigningen burde fortsættes ogsaa for højere Kulpriser end 17 Kr. Der burde være en Stigning for hver Krone, Kulprisen steg, og ligeledes burde Prisen stige med Stigning af Arbejdsløn og for alt, hvad der brugtes paa

Gasværket. Skulde man overtage Leverancen, burde Gassen betales efter en progressiv Skala, der stod i Forhold til Produktionsprisen. Hvis en saadan Ordning kunde gennemføres, og hvis Byen kunde tjene noget ved Leverancen, havde Taleren intet imod, at man paatog sig denne; men den efter Forslaget paaregnede Fortjeneste var ikke Umagen værd. Iøvrigt billigede Taleren Tanken om at levere Gassen ved Skelgrænsen, idet der derved blev skabt Præcedens i andre Forhold og muligvis overfor andre Kommuner.

Møller betragtede Gassen som en Handelsvare, som Kommunen fabrikerede, og som den burde sælge, naar den kunde tjene noget derved. Borgerne vilde gerne sælge Varer til Beboerne i Viby, og saa burde Kommunen ogsaa sælge Gas til dem, naar der kunde tages en Fortjeneste. Det maatte jo nemlig erindres, at Aarhus ikke havde Monopol paa at lave Gas. I Forhold til det, der skulde ofres, nemlig de 12000 Kr. til Hovedledning med Maalerhus og Maaler, var en Fortjeneste af 2500 Kr. aarlig, og den vilde man sikkert faa, ikke saa daarlig. Vilde man ikke sælge Gas til Viby, vilde de selv anlægge et Værk, saa Leverancen kunde paa ingen Maade skade Aarhus, navnlig da der kunde tænkes Tilfælde, hvor det vilde være i Favør af Aarhus, at det var den, der havde Leverancen. Taleren spurgte, om Hr. Mikael Johansen ikke vilde forsikre en Mand fra Viby. Det vilde Hr. Johansen vist nok, men Forholdet var ganske det samme for Kommunen i denne Sag. Overfor Hr. Jakob Jensen bemærkede Taleren, at der jo var fastsat en Pris for en Kulpris udover 17 Kr, og at der ingen Skade vilde ske ved at gaa ind paa Forslaget, saa længe Kulprisen ikke oversteg 20 Kr. Med det, der i Viby skulde ofres til Ledninger, vilde Gassen komme til at koste Beboerne derude mellem 15 og 16 Øre pr. m³. Viby vilde hellere have Overenskomsten indgaaet for en kortere Tid end 15 Aar, men Udvalget havde anset dette Aaremaal for heldigst. Naar Leverancen var anslaaet til 85000 m³, var det meget lavt, og Udvalget i Viby mente da ogsaa, at den meget hurtigt vilde komme op paa 150000 m³, hvorved Fortjenesten jo vilde blive større. Ved Beregning af Produktionsprisen skulde naturligvis samtlige Driftsudgifter medregnes, men ikke Administrationsudgifter eller Arbejds løn, da disse sidste Poster ikke vedkom Leverancen; men som før bemærket vilde Fortjenesten mindst blive 2500 Kr. aarlig efter en Leverance paa 85000 m³. Iøvrigt var det ikke sandsynligt, at der blev noget ud af det, da Udvalget i Viby kun bød en mindre Pris, idet en Ingeniør havde udregnet, at de kunde faa Gas billigere ved selv at anlægge et Værk. Sluttelig anbefalede Taleren Forslaget og udtalte, at man ved at stemme imod det vilde stemme imod, at Kommunen gennem de 15 Aar fik en Fortjeneste paa mindst 40000 Kr.

Simonsen var ikke enig med Hr. Møller i, at en Gasleverance kunde sidestilles med Tegning af Livsforsikring eller Salg af Varer. Taleren troede ikke, at Viby vilde anlægge et kommunalt Gasværk, da han ikke kunde tænke sig, at Beboerne ude i Kommunen vilde gaa med til at lade denne opføre et Værk for Kongsvang mulig med en Ledning til Viby By, med mindre Gasprisen blev saa høj, at Kommunen kunde tjene derved; men skulde den blive saa høj, vilde de ikke faa den for saa billig en Pris, som Udvalget nu mente, den kunde leveres for. Naturligvis var det en Fordel at skulle levere Gassen ved Grænsen, men en Fortjeneste paa ialt 40000 Kr. i 15 Aar var ikke meget betydelig. Et Gasværk i Viby kunde desuden ikke genere Aarhus, da der sikkert aldrig vilde blive Tale om at indlemme Viby. Og Viby skulde nok faa at vide, hvad det kostede selv at anlægge et Gasværk. I en By som Grenaa var Gasprisen meget højere end her, og jo mindre et Værk, der skulde levere Gas til et helt Sogn, jo højere blev Prisen. Taleren var ikke stemt for Forslaget.

Christensen bemærkede overfor Hr. Mikael Johansen, at Aaby i Løbet af Sommeren selv vilde have baade Vand- og Gasværk. For Vibys Vedkommende var der kun Tale om at sælge Gas; vilde man ikke sælge dem det, anlagde de selv et Gasværk. Mange langt mindre Landsbyer havde selv et Værk. Taleren troede iøvrigt ikke, Viby accepterede den nu foreslaaede Pris, da de sikkert selv kunde producere Gas billigere. Stigning af Kulprisen fik ikke saa stor Betydning, naar man regnede med, at Prisen paa Cokes, Kultjære og Ammoniak saa ogsaa steg. Dersom man beregnede Leverancen ikke til 85000 m³, men til 100000 m³, hvad nok vilde komme til at passe, og hvad Viby da ogsaa regnede med, vilde der til Fremstillingen heraf medgaa 350 Tons Kul á 290 m³ Gas pr. Ton. Med en Pris af 9 ½ Øre pr. kubikm vilde Salgsprisen for dette Kvantum blive 9642 Kr. Udgiften til de 350 Tons vilde kun blive 5250 Kr. Ved Salg af Biprodukterne vilde yderlig indvindes 60 % af Udgiften til Kullene, og man vilde saa være oppe paa en Indtægt af 7542 Kr. Herfra vilde saa gaa højt regnet 10 % til Forrentning af de 12000 Kr. til Hovedledningen med Maalerhus og Maaler, samt 2 Øre pr. m³ Gas til Arbejdsløn og Vedligeholdelse af Værket, og der vilde saa ved Leverancen fremkomme et Overskud paa 4300 Kr. Med en Kulpris af 17 Kr. pr. Ton vilde Overskudet blive 4500 Kr. Under alle Omstændigheder vilde man altsaa være sikret en ret god Fortjeneste. Da man desuden ikke kunde forhindre Viby i at faa Gas, syntes Taleren, at man skulde paatage sig Leverancen, ogsaa fordi der her var en Mulighed for at sælge noget af den Gas, man ikke kunde sælge til Byen paa Grund af den stigende Anvendelse af Elektricitet.

Mikael Johansen udtalte overfor Hr. Møller, at det ikke var Coutume i Byraadet at hentyde til

Medlemmernes private Forretninger. Taleren vilde selvfølgelig gerne tegue en Forsikring for en Mand i Viby, men der boede vist Agenter nok derude. Dette Forhold vedkom imidlertid slet ikke den foreliggende Sag, da man ikke kunde sammenligne kommunal Drift med en privat Forretning, i hvert Fald ikke med Forsikringsvirksomhed. I Løbet af de 15 Aar kunde der indirekte tabes langt mere ved Leverancen, end der mulig kunde vindes direkte. Det var kun Udflytterne, der ønskede Gas, ikke den anden Side af Viby Kommune, og Folk, der var flyttet fra Byen for at unddrage sig at svare Skat til denne, skulde man ikke give Del i Byens Goder. I hvert Fald haabede Taleren, man vilde vente med at kontrahere med disse Folk, til den kommunale Skattekommission var færdig med sit Arbejde.

Aarhus skulde vogte sig for at sætte sin egen Jord ned i Værdi.

Samuel sen oplyste, at det ikke blot var Kongsvang, men hele Viby Kommune, der skulde forsynes med Gas. Man vilde lavt regnet tjene 3000 Kr. aarlig ved Leverancen, og man kunde ikke medregne Administrationen, Lygtetændingen o. l. til den Produktionspris, der med Hensyn til denne Sag skulde regnes med. Om Levering af Vand kunde der ikke blive Tale, da der var Vandværk derude. Med de Udgifter, Beboerne i Viby selv skulde betale, vilde Salgsprisen derude blive ca. 15 Øre. Hvis man ikke vilde gøre noget for en Fortjeneste paa 40-50000 Kr., var der intet at sige til, at man ikke vilde indlade sig paa Leverancen, men vilde man det, burde Forretningen dog søges. Forøvrigt var Sagen ikke noget Kabinetsspørgsmaal for Udvalget, men Indstillingen var i Overensstemmelse med de Udtalelser, der for 14 Dage siden var faldet i Byraadet om samme Sag.

Møller udtalte overfor Hr. Simonsen, at det i denne Sammenhæng kunde være ligegyldigt, enten et muligt Gasværk i Viby blev kommunalt eller privat, og at der skulde lægges Ledninger ikke blot til Kongsvang og Viby, men over hele Kommunen. Udgiften paatog Viby sig selv; Aarhus skulde kun levere Gas ved Grænsen. Taleren bad Byraadet være overbevist om, at han ikke vilde anbefale Leverancen, hvis han ikke ansaa den for en god Forretning, og at hans Beregninger var saa nøgterne, at de nok skulde holde. Da Viby selv kunde skaffe sig Gas, kunde der selvfølgelig ikke være Tale om, at Aarhus Jorder kunde tabe i Værdi, hvis man overtog Leverancen. Ved at stemme imod Indstillingen vilde man stemme imod, at Kommunen fik en ret betydelig Indtægt. Belysningsudvalget blev efterhaanden lidt bange for at komme med Forslag til Byraadet, saaledes som dets Forslag altid blev modtaget.

Clemensen var enig med Udvalget i, at man skulde tage mod en Fortjeneste, naar man

kunde. Kunde man forhindre Viby i at faa Gas og derved tvinge en Del af Udflytterne ind i Byen igen, var Sagen en anden, men det var der jo ingen Mulighed for. Ganske vist flyttede en Del derud af Hensyn til Skatten, men de fleste dog vist paa Grund af den lettere Adgang til at faa en Virksomhed, og fordi de derude kunde faa et lille Hus selv halvt saa billigt som her. En Fortjeneste af 3000 Kr. var imidlertid vel lille, saa det vilde sikkert være rigtigt at lade Udvalget forhandle videre for at se, om Prisen ikke kunde drives lidt i Vejret.

Jakob Jensen pegede paa, at der voksede Kvarterer som Kongsvang op udenom de fleste Byer. Det var ikke Grundprisen, der var Skyld i den Slags Bebyggelse, for saa kunde de Folk lige saa godt bygge paa Byens Mark. Hvis de havde købt Grundene af Byen, vilde de ikke have fundet sig i de primitive Forhold, de nu maatte leve under. Udflytningen skyldtes kun Skatten, og derfor vilde Taleren gerne have Sagen halet ud, til man saa, hvad det blev til med Skatteloven. Hr. Samuelson havde gjort sig skyldig i en forkert Udtalelse ved at sige, at Lygtetændingen ikke skulde regnes med ved Beregningen af Gassens Produktionspris, idet Værket jo fik Betaling af Byen for Gadebelysningen og dermed for Lygtetændingen. Hr. Møller havde beklaget sig over, at Udvalget fik en ilde Medfart, men Ulykken var, at det undertiden havde for mange Beregninger, i Aften saaledes ikke mindre end tre. Der havde meget rigtig for 14 Dage siden været et vist Flertal for at bemyndige Udvalget til at forhandle videre med Viby, og dermed var man ogsaa gaaet ind paa Tanken om at paatage sig Leveringen, men Udvalget var dog nu noget længere nede med Fortjenesten end den Aften. I Forslaget var højeste Pris 10 ½ Øre, hvor meget end Kulprisen steg, men der burde være en Stigning i Prisen for hver Krone, Kulprisen steg. Denne Form, som Modparten jo intet kunde have imod, vilde forretningsmæssig set være den bedste, selv om det var meget rigtigt, at Prisen for Biproduktionen steg med Kulprisen. Endelig burde ogsaa Arbejdslønnen omtales i Kontrakten. Taleren henstillede til Udvalget at rette Overenskomsten i Overensstemmelse med den af han fremhævede Form samt at holde fast ved de Priser, der for 14 Dage siden var blevet omtalt.

Mousten kunde slutte sig til Hr. Jakob Jensens Forslag om at lade Gasprisen stige med Kulprisen. Man havde jo været oppe paa en Pris af 19 Kr. og kunde komme endnu højere op. Viby havde sikkert heller intet imod at lade Gasprisen stige med ½ Øre pr. m³ for hver Krone, Kulprisen steg. Taleren forudsatte, at ; et var Viby Kommune, der skulde slutes med, saaledes at der ingen Risiko kunde blive, og at Aarhus fik Eneret paa at levere Gas til denne Kommune. Endelig vilde det vel ogsaa være rigtigt at sætte et Minimumskvantum, der skulde betales for, da det jo kunde tænkes, at Forbruget kunde gaa langt ned.

Skattelovens Skæbne havde sikkert ingen Betydning for denne Sag.

Mikael Johansen bekræftede Hr. Jakob Jensens Udtalelse om, at der fra Udvalget var blevet nævnt 3 Beregninger, der varierede fra 2500 Kr. til henimod 5000 Kr. Paa et saadant Grundlag kunde Byraadet ikke bygge, det maatte have Vished for, hvad det stemte for. Skønt denne Sag naturligvis ikke skulde ses ud fra et Grundejerstandpunkt, undrede det dog Taleren at se et Medlem af Grundejerforeningens Bestyrelse arbejde for at faa Folk til at flytte fra Byen. Det var vist nærmest Statsfunktionærer fra Statsbanen, der flyttede ud til Kongsvang. Det var kedeligt, at de havde Lov dertil, men fik man en ordentlig mellemkommunal Beskatning, kunde det være, de flyttede ind igen.

Christensen fandt det ikke saa underligt, at Hr. Møller og hans Beregninger var lidt forskellige, idet Stillingen havde været lidt vanskelig. Direktøren var syg, Udvalgets Formand havde ikke været hjemme, og Kontorchefens Beregning holdt næppe helt Stik. I Viby vilde Gassen komme til at staa Beboerne i 15-16 Øre, Ved et eget Værk vilde Prisen næppe blive højere, og saa havde de dog den Fordel, at Værket var deres eget. Hvis Gasprisen skulda stige med $\frac{1}{2}$ Øre for hver Krone, Kulprisen steg maatte Byraadet hellere stemme Sagen ned med det samme.

Samuelson saa intet til Hinder for at sætte Minimumsleverancen til 85000 m³ og maaske en lidt højere Gaspris, hvis Kulprisen skulde gaa over 17 Kr., men troede ikke, det kunde nytte at stille andre Fordringer der ud over. Selvfølgelig vilde man faa Eneret paa Leverancen for den Tid, der var fastsat. Gasværksudvalget i Viby bestod dels af Medlemmer af Sogneraadet valgt af dette og dels af Folk, der var valgt af Beboerne. Bemærkningen om, at Udvalgets Formand ikke havde været hjemme, kunde Hr. Christensen godt have sparet, da Sagen meget godt kunde have været behandlet i Udvalget i Dag i Stedet for i Gaar. Forøvrigt kunde de to andre Medlemmer af Udvalget ogsaa nok have forberedt Sagen noget bedre. Da Taleren kom, maatte man først til at fremskaffe Produktionspris o. l. Direktøren var vel syg, men Kontorchefens Beregning var nok til at stole paa.

Christensen syntes ikke, hans lille Bemærkning kunde være stødende for Udvalgets Formand. Det var dennes Sag at fremskaffe Materialet.

Samuelson syntes nok, de to andre Udvalgsmedlemmer kunde have skaffet de nødvendige Oplysninger.

Møller hævdede, at de to andre Udvalgsmedlemmer havde forberedt Sagen saa godt, det var dem muligt. De Beregninger, Udvalgets Formand benyttede, havde Hr. Christensen og Taleren i Gaar. Fordi Neergaard regnede paa en Maade, kunde det godt være, at Udvalgets Medlemmer saa lidt anderledes paa Sagen.

Christensen gjorde opmærksom paa, at der i Kontorchefens Beregning et Sted var en Fejl paa ca. 100000 Kr Hvis Byraadet ikke nu tog bestemt Stilling til Sagen, troede Taleren ikke, at denne kom frem mere.

Mousten vilde antage, at der var Flertal for en noget højere Gaspris, hvis Kulprisen skulde overstige 18 Kr., samt for at ansætte et Minimum for Leverancen.

Samuelson anmodede om at faa stemt over Forslaget.

Jakob Jensen fandt, at Udvalget burde tage Sagen tilbage og fremkomme med et bestemt Forslag paa Grundlag af de faldne Udtalelser.

Christensen gjorde opmærksom paa, at der skulde holdes Møde om Sagen i Viby næste Dag. Han foreslog at indsætte en Bestemmelse om, at Gasprisen skulde stige med $\frac{1}{2}$ Øre, hvis Kulprisen gik over 19 Kr., og om et Minimumsforbrug paa 85000 m³.

Formanden ansaa det for rigtigst, at Udvalget kom med mulige Ændringer i en bestemt Indstilling.

Mikael Johansen syntes ikke, det kunde forlanges, at man skulde stemme over et saa uklart Forslag.

Christensen hævdede, at Forslaget var fuldstændig klart.

Jakob Jensen mente, at Udvalget nu havde et udmærket Grundlag at arbejde videre paa, og som Vibyfolkene kunde tage Stilling til.

Samuelson kunde gaa med til at henstille til Vibyudvalget at forhøje Prisen med $\frac{1}{2}$ Øre for endnu 1 Kr. højere Kulpris og at fastsætte, at mindst 85000 m³ skulde aftages.

Sagen udsattes.

Uddrag fra byrådsmødet den 20. februar 1913 - side 4

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 541-1912)

Andragende fra Skolebetjentene om Optagelse paa Lønregulativet.

Afsloges overensstemmende med Skoleudvalgets Indstilling.

